

УДК: 61: 377 (09) 477. 85

О.Ф. Кулик
Ф.В. Кузик
О.С. Стрижаковська

Чернівецький медичний коледж БДМУ

195 РОКІВ ЧЕРНІВЕЦЬКОМУ МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖУ БУКОВИНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Ключові слова: акушерська школа, медсестринство, середня медична освіта.

Резюме. У статті аналізуються періоди розвитку медичного коледжу, навчально-виховні досягнення на сучасному етапі.

Вступ

Медичний коледж осмислює свою історію, живе насиченим сьогоденням, визначає перспективи на майбутнє. Довгий, протягом двох століть, шлях становлення і розвитку навчального закладу - підтвердження іміджу справжньої лабораторії з підготовки молодших спеціалістів. За свідченням дослідника XIX століття Р. Кайндля, зі спеціальних шкіл Чернівців "акушерська школа є найстарішою", а в західному регіоні - Львівська акушерська школа [1,2].

Мета дослідження

Визначити історичні передумови створення на Буковині першого середнього медичного закладу, проаналізувати особливості підготовки акушерок у XIX столітті, підкреслити важливість історичних традицій коледжу за останнє десятиріччя.

Історія ЧМК БДМУ охоплює 4 періоди розвитку: австрійський (1811-1919 рр.); румунський (1919-1944 рр.); радянський (1944-1991 рр.); український (від 1991р.) [8].

Процес створення спеціального медичного навчального закладу на Буковині розпочався в 1779 р., коли головний хірург Буковини доктор Глабах отримав від військового управителя краю барона фон Енценберга завдання - відшукати відповідні медичні кадри для створення професійної системи акушерської допомоги (в той час у Чернівцях пологи приймали дві акушерки). Для того, щоб прискорити такі зусилля, на Буковині в 1788 р. запроваджена нова адміністративна посада - окружна акушерка, першою з яких була Марія Теодорін. Відкриття того ж року першої в краї лікарні, а також висока дитяча смертність при пологах, викликала необхідність у створенні навчального закладу з підготовки акушерок. Зважаючи на це, в директиві Галицького губернаторства від 1807 року особлива увага приділяється стану охорони здоров'я населення Буковини та гострій проблемі забезпечення медичними кадрами. Звертаючись до окружного управління Букови-

ни, Львівське губернаторство закликало запобігати вищезгаданим явищам та встановити жорсткий контроль за діяльністю "напівакушерок" (бабок-повитух), перевіряючи їх на професійну відповідність. На виконання директиви, місцевим розпорядженням від 7 березня 1807 р. Буковинського окружного управління, Чернівецька і Сучавська санітарні служби зобов'язувалися організувати систематичну підготовку акушерок [3].

У 1808 р. для приведення системи акушерської допомоги на Буковині до певних загальнодержавних стандартів впроваджується інструкція для акушерок (очевидно, на зразок львівських інструкцій, які на той час вже існували). Інструкція була опублікована двома мовами - німецькою та польською і містила 12 параграфів, які включали повноваження акушерок [1].

Зокрема, займатися практикою дозволялося лише дипломованим акушеркам, діяльність яких контролювалася владою. У §10-11 інструкції - акушеркам заборонялося виконувати або сприяти проведенню незаконних абортів. Таким чином, формалізація акушерської справи на Буковині створила необхідність для професіоналізації акушерських кадрів центром якої стала Чернівецька акушерська школа (інститут), яку відкрито 1811 р. у приміщенні колишніх військових казарм у Чернівцях [4]. Вона містилася разом із пологовим відділенням лікарні й гуртожитком для персоналу. Кількість студентів не перевищувала 30 осіб. Перший комплект медико-навчального обладнання (шприци, щипці, перфоратор, катетери, ножиці тощо) надійшов зі Львова в 1813 р. Структура Чернівецької акушерської школи, форма та зміст навчального процесу типові, як і для інших шкіл Австрії.

В акушерські школи приймали осіб обох статей у віці від 20 до 35 років. Обов'язковими умовами було вміння вільно читати, писати і виконувати арифметичні дії (оскільки на Буковині на той час переважала неписьменна молодь, особливо сільська, тому цей пункт умови було

скасовано). Вступники проходили співбесіду, де виявляли їх нахили до акушерської справи. Плату за навчання вносили станові комітети за місцем проживання слухачів школи, а також виплачували відмінникам стипендії у розмірі 100 флоринів на рік. Викладачі школи, які водночас були і лікарями, отримували 50 флоринів на місяць. Навчальний курс, який тривав один семестр (жовтень-травень), передбачав вивчення теоретичних дисциплін (терапія, хірургія, акушерство, догляд за матір'ю і дитиною) і практичне навчання.

Починаючи з 1817 р., школа готувалася до переїзду в приміщення Чернівецької чоловічої гімназії. Однак воно виявилось надто тісним для двох закладів, і окружне управління виділяє 2 тис. флоринів для нового помешкання школи. Восени 1818 р. акушерська школа розташувалася у "володінні братів Гормузакі" в приміщенні будинків військового скарбництва на Музичній площі (нині площа Філармонії). У другій половині XIX ст. школа знаходилася разом із Крайовим пологовим будинком у районі площі Св. Миколая №6 [5,6]. Першими директорами акушерської школи призначаються доктори Августин і Ковальський; професорами - доктори Адлер і Скибінський. Останній мав доброзичливі рекомендації від крайової влади як досвідчений лікар і викладач і довгий час працював у школі професором терапії. Чернівецька акушерська школа, внаслідок загальноімперської реорганізації системи освіти, отримала новий статус - державного навчального закладу з відповідним фінансуванням.

Поступово на початку XX ст. адміністрація школи запроваджує двомовне навчання. У зв'язку з необхідністю впорядкування мовних розбіжностей та збільшення набору студентів крайова адміністрація підвищила фінансування школи на оновлення матеріально-навчальної бази (придбані нові посібники з акушерської справи, наукова література та модель жіночого таза, виготовлену на замовлення в Берліні).

Змінилися умови вступу - збільшувався до 40 років віковий ценз, селяни від іспитів звільнялися. У 70-80 рр. XIX ст. серед науковців та медиків Буковини підіймалося питання щодо можливості відкриття при Чернівецькому університеті медичного факультету, враховуючи незадовільний стан охорони здоров'я в краї. Проте урядові кола Австро-Угорщини щоразу відмовляли, мотивуючи своє небажання існуванням акушерського інституту і фармацевтичних курсів (діяли з середини XIX ст.), що, мовляв, було достатнім для такої невеликої провінції. Акушерська школа дійсно перетворилася в осередок медичної освіти на Буковині. У 80-х роках професором школи І.Вол-

чинським було підготовлено "Проект реформування акушерської справи на Буковині", в якому наголошувалося на необхідності удосконалення професійного і духовного рівня майбутніх акушерок, їх важливості в розвитку системи рододопомоги. Виходячи з цього, наприкінці XIX ст. на базі акушерської школи організовуються курси підвищення акушерської кваліфікації. Незважаючи на те, що ситуація із забезпеченням Буковини акушерськими кадрами, в цілому, покращилася (кількість акушерок зросла зі 150 в 1870 р. до 300 в 1900 р.), смертність новонароджених залишалася високою - 33%. Це пов'язувалося з тим, що акушерська допомога в стаціонарах була платною, тому кількість пологів у них коливалася в межах 5-6%, а пологовий будинок в Чернівцях мав трикласову систему обслуговування - місця першого і другого класів були доступні лише для заможних пацієнтів.

Важливість акушерської допомоги на селі підкреслювалась і тим, що лікарів там не було, тому ті акушерки, які все ж таки залишалися працювати в сільській місцевості, користувалися серед селян особливою повагою. "Моша", як називали селяни акушерок, заробляли в середньому від 40 до 160 крон за рік. Більш заможні сільські громади, за рахунок яких утримувались акушерки, виплачували їм до 200 крон на рік, що складало чималу суму, проте частіше "моши" отримували "тільки те, що зароблять коло уродин". Серед випускниць, що залишилися працювати акушерками на Буковині, були: В. Котя, Р. Мручинська, А. Хомич, Є.Зварич, Є. Лучук, М. Мельник, К. Лилик З. Манчук та ін.

У 1912 р. пологовий будинок і акушерська школа отримали нове приміщення - колишню крайову агрономічну школу по вул. Семигорській (сучасна Головна, 129 - гінекологічний корпус пологового будинку №1). Директором акушерської школи був головний акушер-гінеколог пологового будинку, політичний діяч краю О.Георгіян. У 1912-1914 рр. було підготовлено близько 200 акушерок. Із завершенням в 1918 р. Першої світової війни і включенням Буковини до складу Королівської Румунії в 1919 р., завершився сторічний - "австрійський" період історії ЧМК БДМУ. Чернівецька акушерська школа, яка підготувала за роки свого існування понад тисячу освічених акушерок, започаткувала собою розвиток середньої медичної освіти на Буковині.

До Першої світової війни на Буковині нараховувалося близько 500 акушерок, то в 1922 р. їх було не більше 150, а наприкінці 30 років ця кількість зменшилася до 100 чоловік. Було реорганізовано і самий навчальний процес: термін навчання було

збільшено до двох років, внутрішній розпорядок школи ставав суворішим (приміром, студентам заборонялося "заходити до спальні в день, більше двох разів виходити в місто" тощо), замість "старшої акушерки" вводилася посада "акушерки-наглядачки" із відповідними до назви функціями. Внаслідок зменшення кількості акушерських кадрів зросла дитяча смертність: в 1930 р. з 5920 дітей померло 5560. З метою виправлення такої негативної ситуації румунська адміністрація зобов'язувала випускниць акушерської школи відпрацювати п'ять років після завершення навчання на селі.

У румунський період відбулося становлення іншого навчального профілю - медсестринства. Системна медсестринська освіта на Буковині започаткована ще в 1914 р., коли на базі акушерської школи відкриваються курси медичних сестер. У 1921 р. курси перетворилися на окремі школи медсестер у Чернівцях, Вижниці та Косові. За австрійських часів такої професії, як "медична сестра", не існувало, проте функції медсестри виконували сестри милосердя першого та другого класів. Вони перебували під патронатом різноманітних чернечих орденів, зокрема, сім сестер милосердя ордена Пресвятої Богородиці працювали в 1914-1918 рр. у Косівському крайовому шпиталі [7]. Найбільш обдарованих, досвідчених сестер залучали до хірургії - асистентами, інші виконували менш складні процедури по догляду за хворими. Серед відомих на той час медсестер були - К.Чорней, О.Снегурська, М.Когут, Ж.Будз. У міжвоєнний період медсестринське шкільництво набуває свого розвитку. Крім згаданих шкіл, помітними були - школа медсестер у Клузі та Хотинська школа медсестринства, яка відкрилася на початку Другої світової війни.

Із початком встановлення радянської влади на Буковині (1944-1954 рр.) проведена чергова реорганізація місцевої системи медичної освіти. У 1945 році при обласних та міських лікарнях відновили свою діяльність курси медсестер із піврічним терміном навчання. Вже за перший рік підготовлено 60 медсестер. Значною віхою в історії медицини на Буковині стало відкриття у 1944 р. Чернівецького медичного інституту, у формуванні науково-кадрового потенціалу якого взяли участь провідні, на той час, вищі навчальні заклади Радянського Союзу. Система середньої медичної освіти в перші повоєнні роки складалася з профілюючих шкіл: фельдшерська, акушерська, фельдшерсько-акушерська, фармацевтична, зуботехнічна, школа лаборантів та школа медсестер, до яких приймалися особи віком від 15 до 35 років із неповною та повною середньою освітою.

У Чернівецькій області до 1954 р. існувало три таких школи: в Чернівцях - фельдшерсько-акушерська школа і школа медсестер; у Сторожинці - школа медсестер.

Чимало зусиль щодо розвитку коледжу доклали його директори: Кіммельблат Б.Б. (1947-1949 рр.), Петрова А.А. (1949-1951 рр.), Кантоніста К.Г. (1951-1953 рр.), Старушенко Л.І. (1953-1958 рр.), Нестерова Л.М. (1958-1960рр), Садікова І.А. (1960-1973 рр.), Мазуряк С.М. (1973-1992 рр.), Лукашук І.В. (1992-1997 р.р.).

На сучасному етапі - Чернівецький медичний коледж Буковинського державного медичного університету став *Alma Mater* для 15 тисяч медичних працівників за довгі 195 років становлення. Головна мета педагогічної діяльності наших викладачів - створити умови для розвитку і самореалізації кожного студента як особистості, формування покоління медиків здатних навчатися впродовж життя, створювати і розвивати цінності людського життя. На сьогоднішній день у коледжі навчаються 1165 студентів з таких спеціальностей: "Акушерська справа", "Лікувальна справа", "Медико-профілактична справа", "Лабораторна діагностика", "Сестринська справа" денної та вечірньої форми навчання. Із 2004 року ведеться підготовка бакалаврів зі спеціальності "Сестринська справа".

Навчально - виховний процес у коледжі здійснюють 118 викладачів, у тому числі штатних - 79, сумісників - 39. За роки входження коледжу до складу Буковинського державного медичного університету, 6 викладачів захистили кандидатські дисертації, 5 викладачів працюють над темами кандидатських дисертацій на профільних кафедрах Буковинського державного медичного університету та Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича. Гордістю кожного педагога є студент, який перевершив його та досягнув значних успіхів у житті. Колектив коледжу пишається своїми колишніми студентами, які займають високі державні посади та керують провідними ланками медицини. Багато з них стали відомими в усій країні. Пішак В.П. - ректор медуніверситету, доктор медичних наук, професор, член-кореспондент АПН України. Милицький В.Ф. - доктор біол.наук, професор; Христич Т.М. - доктор мед.наук, професор; Кокощук Г.І. доктор мед.наук, професор; Сандуляк Л.І. - доктор мед.наук, професор, Михайло Ткач - поет-пісняр. Ціла плеяда випускників коледжу повернулося до нього викладачами: Строкань В.І., Піддубна П.І., Бешага Д.М., Дутка Л.С., Висоцька М.В., Груба Т.П., Пелепець Ю.О.

Значну роль у підготовці фахівців, адаптації студентів, їх професійному становленню в атмосфері доброзичливості, взаєморозумінні відіграють зав.відділенням: Н.П.Кузіна, Т.П.Груба, Н.І.Прунчак, О.В.Денисенко та куратори груп. Навчальний процес ніколи не дасть очікуваного результату без проходження курсу виробничої та переддипломної практики і організовує цю роботу зав.відділенням виробничої та переддипломної практики О.М. Маковійчук.

Серед такого шанованого колективу є викладачі, які здійснюють безпосереднє втілення інноваційних педагогічних технологій, в організацію навчального процесу - методист коледжу Никитюк В.В. та голови предметних (циклових) комісій: Настас Н.М., Дригібко Ж.Д., Строкань В.І., Божко І.Г., Тріска С.Я., Авдіковська Л.М., Піддубна П.І., Бешага Д.М., Бойчук Т.І., Піц Л.О., Кузнєцова Н.М.

Із 1997 року коледж є базовим і дружня співпраця з директорами коледжів: Новоселицького - Єфтемієм І.С. та Вашківецького - Сашуком М.М. дає можливість підготувати висококваліфікованих медичних спеціалістів середньої ланки для Буковини.

Кожний навчальний заклад, як і людина, має свою біографію. 195 років - це історія про перемоги, спогади, гіркоту втрат, вдячність тим, хто стояв у витоків створення навчального закладу, його колективу. Роки майбутнього - це наполеглива праця, відповідальність за тих, кого навчаємо бути на сторожі здоров'я.

Висновки

1. Чернівецька акушерська школа була першим медичним навчальним закладом на Буковині, яка в ХІХ - на початку ХХ століття перетворилася в центр розвитку акушерської справи.

2. Найбільш плідними періодами в розвитку ЧМК БДМУ - "австрійський", в якому започатковано історичні традиції, і "пострадянський", під час якого відбулася модернізація головних структурних елементів системи навчання.

3. На сучасному етапі в ЧМК БДМУ створилися всі необхідні передумови для подальшої модернізації навчально-виховного процесу, згідно зі стандартами професійної освіти ХХІ ст.

Література. 1. *Шегедин М.Б., Рузанов О.М.* Львівський державний медичний коледж.-Львів, 1998.-183с. 2. *Kaindi R. F.* Zug Geschichte der Stadt Czernowitz und ihrer Umgebung.- Czernowitz, 1889. 3. Державний архів Чернівецької області (ДАЧО).-Ф.1 - Оп.2.- Спр.560.-Арк.1. 4. ДАЧО. - Ф.1. - Оп.2. - Спр.560.- Арк. 3. 5. ДАЧО.- Ф.3. - Оп.2. - Спр.15814.- Арк. 36 - 40. 6. *Ніцович Р. М.* З історії акушерсько-гінекологічної служби на Буковині// Актуальні питання акушерства та гінекології. Збірник тез науково-практичної конференції, присвяченій 100-річчю гінекологічного корпусу та 85-річчю міського клінічного пологового будинку №1. - Чернівці, 1994. - С.26-28. 7. ДАЧО. - Ф.286. - Оп.2. - Спр.19.- Арк. 1-3. 8. *Безаров О.Т., Кулик О.Ф., Прунчак Н.І.* З історії училища Буковинської державної медичної академії//Буковинський медичний вісник. - 2001. - Т.5, №4. - С. 200-205.

195 ЛЕТ ЧЕРНОВИЦКОМУ МЕДИЦИНСКОМУ КОЛЛЕДЖУ БУКОВИНСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО МЕДИЦИНСКОГО УНИВЕРСИТЕТА

А.Ф. Кулик, Ф.В. Кузык, О.С. Стрижаковская

Резюме. В статье анализируются периоды развития медицинского колледжа, учебно-воспитательные достижения на современном этапе.

Ключевые слова: акушерская школа, медсестринство, среднее медицинское образование.

195 YEARS OF CHERNIVTSI MEDICAL COLLEGE OF BUKOVINIAN STATE MEDICAL UNIVERSITY

O.F. Kulyk, F.V. Kuzyk, O.S. Stryzhakovska

Abstract. This article analyzes the main stages of the creation establishment and development of the Medical College of Bucovinian State Medical University during the XIX - XX centuries.

Key words: obstetrical school, secondary medical education, nursing.

*Clin. and experim. pathol. - 2006. - Vol.5, №4.-P.2-5.
Надійшла до редакції 14.11.2006*